L'ADAPTACIÓ DEL MODEL FRANCÈS DE RÉGIES QUARTIER A LA REALITAT DELS BARRIS I MUNICIPIS CATALANS

SISTEMATITZACIÓ i RECERCA-ACCIÓ

PRINTEMPS
PRINTEMPS
Régie des Quartiers de Rouen

INDEX

1 INTRODUCCIÓ

2 LA CIUTAT INCLUSIVA

3 LES EXPERIÈNCIES FRANCESES DELS RÉGIES QUARTIERS I TERRITOIRES: FER CIUTAT (COMUNA) DES DELS BARRIS.

4 4.1 >> CAP A UNA PROPOSTA PRÒPIA I EN CONSTRUCCIÓ ALS BARRIS DELS MUNICIPIS CATALANS: BARRIS COOPERATIUS-BARRIS AMB ECONOMIES SOLIDÀRIES.

4.2 >> ASSAIG PER DEFINIR UNA METODOLOGIA OPERATIVA

A) Els sis principis de l'acció comunitària.

B) L'estratègia

C) Metodologia, pròpiament dita

D) Les funcions tècniques de l'equip dinamitzador

5 CONCLUSIONS

6 BIBILIOGRAFIA

1 INTRODUCCIÓ

Actualment tenim una diversitat i diferències molt grans entre municipis i barris als nostres pobles i ciutats pel que fa a atur, i exclusió social. Els mapes de Rendes Familiars a Barcelona, reflecteixen una realitat que podria ser-ne un exemple concret, així com les dades desagregades d'atur per barris i municipis, i també les abismals diferències entre salaris. Territoris i poblacions són claus per entendre l'actual escenari de desigualtats socials, i d'exclusió social.

El moment actual colpeja de forma evident certs barris i municipis, així com a certs sectors de població, i això es pot comprovar tot llegint diversos informes creuats[1]: els joves segueixen patint molt més l'atur i la precarietat, també les dones i les persones procedents de països africans, asiàtics i americans.

Per altra banda, les tradicionals eines impulsades institucionalment amb les que comptàvem fins ara: els Plans de Desenvolupament Comunitari (PDC), i els Plans de Barris (Llei de Barris), són encara bàsiques i necessàries per fer front a les desigualtats i precarietats que en cada context presenten unes singularitats. Ara bé, aquestes eines, actualment, o bé pateixen un cert abandonament institucional, o bé estan en procés d'extinció, com els Plans de Barri. Així mateix, cal que aquestes i davant del context actual es reactualitzin i s'enriqueixin amb noves idees i aportacions.

La precarietat laboral, l'alt cost de l'habitatge, els desnonaments, la pèrdua de solidaritats tradicionals, l'accelerat procés d'empobriment d'importants sectors de la població, inclosa l'anomenada classe mitja, generen vulnerabilitats molt substancials i els conflictes socials van en augment.

Per tant, quines hauran de ser les respostes de les polítiques públiques als esmentats reptes en les nostres societats d'identitats múltiples, d'exclusió social galopant, i d'exigències molts cops radicals de canvi en el tarannà de fer política i practicar la democràcia?

1 Una eina de gran ajuda per fer una anàlisi amb el creuament de diferent fonts d'informació pot ser el "Barómetro social de España", http://barometrosocial.es/

2 LA CIUTAT INCLUSIVA

En l'actualitat podem observar "grosso modo" que al menys pel que fa a Barcelona (i que normalment marca tendència respecte de les altres ciutats i municipis de Catalunya) es poden identificar dues tendències.

Una que estaria relacionada amb el que David Harvey[2], qualifica de "procés d'urbanització que genera rendes de monopoli pel capital privat", així com per l'obtenció de plusvàlues del sòl merament especulatives, tot aprofitant les actuals normatives urbanístiques.

L' altra, aquella que Ivan Miró[3] identifica amb "la lluita veïnal i popular, activada per a resoldre necessitats bàsiques col·lectives, sostinguda pel ritme de fons de l'autogestió i la cooperació social". Seria aquesta la proposta d' una societat civil organitzada, "de la que neixen noves pràctiques que intervenen a la ciutat consolidada ocupant els espais intersticials que aquesta ha deixat físicament, però també conceptualment entre el planejament tradicional, les inversions especulatives i les possibilitats locals[4]"

En la mateixa línia, Ivan Miró assenyala la proposta de construir ciutats cooperatives a partir de barris cooperatius, "crear ciutats cooperatives significa impulsar una economia autocentrada en allò local, protagonitzada per les comunitats veïnals i basada en la resolució de les necessitats des de la proximitat. El treball, el consum, el crèdit, els transports, els abastiments, els serveis comunitaris, i en general totes les dimensions que organitzen la vida a la ciutat, han de ser progressivament autogovernades amb formes de propietat col·lectiva i gestió democràtica. I les plusvàlues que generen els sectors econòmics específics de la productivitat urbana (turisme, patrimoni, cultura, habitatge, comunicació, serveis...) han de retornar a la col·lectivitat que les ha sustentades[5]".

Paral·lelament, observem que, cada cop més, els moviments socials reclamen un urbanisme que "abandoni la seva concepció industrial per apostar per la gestió de possibilitats de l'espai, a partir de la magnitud de les seves interaccions; que sigui capaç de superar les concepcions tradicionals del dret de propietat, que ja no semblen adequades, i han de ser complementades per la creació d'uns drets de propietat col·lectiva a través de l'organització política dels espais.

---

2 Harvey, D. Ciudades rebeldes. Del derecho a la ciudad a la revolución urbana. Madrid: Akal, 2012.

3 Ivan Miró, Ciutats cooperatives versus smarts cities. En Catalunya Plural.com

4 Martí&Costa, M. & Dalmau Torvà, M., 2013. Can Batllo: Sustaining an insurgent urbanism. Planning Theory & Practice, 12.14(4).

5 Ivan Miró, Ciutats cooperatives versus smarts cities. En Catalunya Plural.com

S'ha de tendir cap una estratègia que prengui el sòl urbà i urbanitzable com un bé comú i no com una mercaderia i que aposti en l'espai per la seva capacitat d'us i no únicament com a valor de canvi[6]"

En aquest sentit, veiem com es van articulant respostes concretes en aquesta direcció: horts urbans, espais públics autogestionats (oberts i tancats), equipaments efímers o actuacions artístiques en espais buits urbans..., són pràctiques d'autogestió, i de construcció d'una economia social i solidària, des d'abaix.

En un dels casos[7] que s'han pres de referència empírica per construir la present metodologia veiem que es pren com a subjecte de treball de la iniciativa ciutadana i popular[8] la renovació de l'eix Pere IV[9], una zona degradada i que expressa de forma clara que la proposta d'intervenció i el model de construir ciutat seguit fins ara no tenen futur.

En aquest sentit, "el projecte de la Taula Eix Pere IV, es desenvolupa paral·lelament al projecte municipal d'urbanització del carrer, proposat a l'Ajuntament de Barcelona pels propis veïns a través de l'Associació de veïns del barri. Després d'un procés participatiu, que debat com canviar el rol del carrer passant d'antiga carretera a via cívica, es genera un consens que ha de dotar a l'eix d'aquells elements urbans d'estructura, mobiliari, arbrat, etc. que manquen. D'aquesta forma, es creen condicions físiques per al desenvolupament de les estratègies de revitalització"[10]. En aquest procés pren especial rellevància el concepte de "cooperar per fer ciutat" lema de la Taula Eix Pere IV, i que pretén associar al procés de renovació urbana, un procés de revitalització econòmica a partir d'iniciatives diverses d'economia solidària i social.

---

6 Elia Hernando, informe inèdit.

7 El cas del Poblenou i en concret de l'Eix Pere IV.

8 La Taula Pere IV, encapçalada per l'Associació de Veïns del barri, i que aplega diverses persones, veïnes i no veïnes que participen del procés, així com a entitats de perfil tècnic com Cooperativa DC, o Destiempo Urbano (urbanistes)

9 Antiga carretera de Barcelona a Mataró que travessa tot el barri del Poblenou fins el riu Besós.

10 Elia Hernando, "Proyecto: Taula Eix Pere IV". Barcelona 2015, inèdit.

3 LES EXPERIÈNCIES FRANCESES DELS RÉGIES QUARTIERS I TERRITOIRES

FER CIUTAT (COMUNA) DES DELS BARRIS.

Què són els Régies Quartier i Régies Territoire (a partir d'ara RQ, RT) :

- Associacions sense ànim de lucre, composades per ciutadans i habitants de barris o poblacions, els càrrecs polítics locals, i els "partenaires" socio-econòmics locals, i/o regionals, habitualment. Manta vegades, aquestes associacions ho són de segon grau, és a dir, integren altres associacions i entitats socials, això com representants de l'administració pública.
- Els habitants i ciutadans-veïns d'un territori són els primers beneficiaris

de les ofertes de feina i de la generació d'ocupació, són els que reben les prestacions, i formen part de l'equip de direcció del RQ i RT.

- Els càrrecs polítics locals són clau, doncs aporten la legitimitat d'haver estat triats, i per tant aporten el suport institucional.
- Els organismes de lloguer social d'habitatge públic (HLM) són claus en els RQ i RT, ja que contribueixen al desenvolupament del territori, i a més en ser propietaris dels habitatges socials del territori generen demandes per mantenir i rehabilitar aquests, la qual cosa proporciona feina i ocupació.
- Els treballs de manteniment i arranjament de l'espai públic del barri o del municipi: neteja, jardineria, manteniment etc.., en zones d'habitatge de lloguer social, però no exclusivament, és un altre jaciment d'ocupació clau.
- Els equips de RQ i RT també poden desenvolupar altres feines diverses i especialitzar-se d'acord al seu context territorial específic i als potencials d'ocupació que allà s'hi trobin.
- La força i singularitat dels RQ i RT s'obté a partir d' aquesta implicació de diferents actors socials, i la seva solidaritat i lligams en un territori amb dificultats socio-econòmiques.

CAP A UNA PROPOSTA PRÒPIA I EN CONSTRUCCIÓ ALS BARRIS DELS MUNICIPIS CATALANS

BARRIS COOPERATIUS-BARRIS AMB ECONOMIES SOLIDÀRIES

4

El que resulta interessant després de reflexionar i estudiar l'experiència francesa i experimentar la seva aplicació al nostre context en alguns barris de Barcelona[11], és la constatació que el més significatiu per a ser replicat rau en la metodologia emprada als barris francesos, i és aquesta la que pren sentit i possibilitats d'aplicació en el context català; aquesta metodologia nogensmenys per adaptar-se decididament al nostre context hauria d'estar complementada per:

- una aposta més clara i decidida d'acció i mediació comunitària en els barris on es decideixi aplicar-la,
- acompanyada d'un sòlid propòsit per incidir en la participació ciutadana des d'a baix i per tant d'un sòlid projecte de construcció de co-responsabilitats ciutadanes. Aquest procés i dinàmica és força sòlid en els dos casos empírics

11 Recerca-acció encara en marxa a dos barris barcelonins: Poblenou i La Barceloneta. Cadascun dels barris presenta unes característiques força diferents.

on s'ha fet recerca-acció, el cas de La Barceloneta amb la plataforma "Barceloneta proa a la Mar", i en el cas del Poblenou, com ja s'ha dit a través de la "Taula Eix Pere IV". Són dues experiències força diferents, la primera està molt més orientada al foment de l'ocupació, la formació, i la lluita contra l'atur en el barri, i la segona segueix una lògica en la que s'interrelaciona el seguiment de la intervenció municipal en la reordenació i reurbanització del carrer Pere IV, amb un procés de dinamització d'aquest eix urbà a partir de la cultura, de la creació artística, del impuls de l'economia solidària i cooperativa, i de la recuperació d'espais buits.

- una proposta seriosa i decidida que compti amb dispositius d'orientació i suport laboral actiu (inserció laboral en les empreses de l'entorn i context territorial), així com, evidentment, de formació laboral, desenvolupada per professionals motivats i arrelats al territori. Aquests instruments haurien d'estar fermament encaixats en el territori i interrelacionats amb un entorn associatiu molt motivat i fermament implicat de forma voluntària i "militant" que incideixi així mateix en el territori i llurs agents econòmics, tot motivant-los i decantant-los per una contractació estable i digna. En el cas de "Barceloneta Proa a la Mar" es compta ja amb instruments propis de suport, tutorització, i acompanyament a la inserció laboral, és el cas del PIOL[12].
- un clar i manifest suport a l'emprenedoria social i en concret al cooperativisme i/o l'economia solidària amb eines concretes de suport econòmic, i polític, així com amb crèdits tous i a l'abast. Fruit d'això podrien sorgir en certs barris, entre d'altres, iniciatives "unitàries" que apleguessin a diferents entitats de territori, diversos actors i agents del territori, tot integrant actors-representants del mateix ajuntament, que impulsessin dinàmiques de concertació i treball similars a les dels RQ i RT[13].

12 Punt d'informació i orientació laboral, amb finançament de Barcelona Activa, i de la propia estructura de "Barceloneta proa a la Mar".

13 És l'exemple dels dos casos empírics esmentats. Nogensmenys, ambdós casos estan mancats d'una implicació "forta" i conseqüent de l'administració pública local (Ajuntament de Barcelona) que de moment dóna tímids passos de suport puntual. Encara falta articular en ambdós casos entitats que facilitin suport econòmic cooperatiu com serien el COOP57, o d'altres possibles com la Fundació Seira.

ASSAIG PER DEFINIR UNA METODOLOGIA OPERATIVA

A) ELS SIS PRINCIPIS DE L'ACCIÓ COMUNITÀRIA:

- El projecte ha de respondre a les necessitats locals. Cal que estigui arrelat en el territori i els seus habitants, i no es pot imposar des de dalt.
- El projecte ha de ser clar i comprensible en els seus objectius generals i específics per a aquells que hi participin a tots els nivells.
- El projecte ha de ser honest i implicar-se èticament en la millora de les condicions socioeconòmiques, culturals, sociosanitàries de les poblacions d'un territori. Ha d'implicar-se en la transformació de les dificultats detectades i que dificulten el desenvolupament local i social.
- La motivació i sensibilització són fonamentals. Cal una inversió estratègica per preparar el terreny i els actors socials per dur a bon port una iniciativa d'aquestes característiques. La formació i l'adquisició d'experiència participativa dels actors és un treball lent i que demanda una perspectiva de mitjana i llarga durada.
- El projecte ha de donar fruits i resultats a curt termini. Quan es treballa en un territori amb dificultats diverses, i més si són grans dificultats, cal establir fites concretes, assolibles, que motivin. Per tant, cal articular en la proposta objectius modestos per garantir la implicació, motivació i participació dels actors
- Cal arribar no solament fins als «usuaris» suposats o potencials, sinó també al conjunt d'actors socials, i prioritzar aquells que decideixen i tenen poder, o bé autoritat. Treballem en territoris amb un conjunt d'actors socials; per tant, cal pensar en mètodes o tècniques per arribar al màxim possible d'aquests actors.

B) L'ESTRATÈGIA:

- Les relacions i l'entramat relacional és clau per construir una proposta socio-econòmica. Les relacions són el nucli clau del que podríem denominar la comunitat, on caldrà desenvolupar una acció comunitària en clau de construir una proposta d'economia social i solidària. Per tant, és important reforçar, construir o reconstruir, establir les relacions personals, entre entitats socials i amb les institucions locals que siguin claus i estratègiques[14].
- Recuperació de memòries històriques (facilitar el diàleg de diversitat de memòries) entre els diferents actors socials d'un territori, i la recuperació de la memòria cooperativa[15], obrera autogestionada (recuperació d'empreses, i altres experiències), recuperació de la memòria sobre espais autogestionats o bé co-gestionats, recuperació d'aquelles pràctiques que aporten un valor afegit al territori en clau de capacitat de sostenibilitat i de generació de dinàmica sobirana.
- Identificació de potencialitats del territori i dels seus habitants:
  - el **mapeig**: per identificar espais buits, espais intersticials d'allò possible i potencial; identificar espais centrals i clau en les possibilitats de potenciar l'economia social i solidària en un barri o territori.
  - Identificar els **agents socials** que puguin liderar i impulsar un procés (manar, obeint)
  - Identificar diversos agents socials clau d'un territori que propiciïn els vincles i impulsin el creuament i **intensitat de les relacions;** o que propiciïn una millora de les relacions si aquestes estan fracturades o no existeixen.
  - Els **serveis de l'administració pública** que siguin claus i estratègics en un territori i amb major capacitat, voluntat i disponibilitat a implicar-s en un procés d'aquestes característiques.

---

14 Aquest tema és clau, sense confiança no hi ha possibilitat d'avançar, i ha de ser una confiança basada en relacions nobles i transparents. En aquest sentit, és com s'avança de forma relacional i imbricada en les dinàmiques dels dos casos empírics que són referents d'aquesta metodologia

15 Aquesta tasca s'està fent en ambdós barris a partir de dinàmiques com passejades i visites al patrimoni cooperatiu del barri; passejades per reconèixer el patrimoni i la història del barri o de l'indret en qüestió; xerrades i conferències; rutes per la recuperació de la memòria històrica.....

C) METODOLOGIA, PRÒPIAMENT DITA:

- Ha d'estar **basada en una adaptació i mutació de la ja tradicional IAP, i configurar-se com a DARP**, que vindria a ser més una dinamització, aprenentatge, recerca en i del procés de forma participativa i implicada, que no tant una recerca-participativa sobre el procés. Per tant, no és abans que res una recerca, sinó sobretot una tasca de dinamització comunitària submergida en la dinàmica social d'un territori, de la que aprenem, sistematitzem, i amb la que dialoguem, tot actuant. S'estructura en els següents moments o fases:

  A. **Creació d'un grup motor:** agents socials clau que es volen implicar voluntàriament. En els cas del Poblenou, es constitueix la "Taula de l'Eix Pere IV", i en el cas Barceloneta "Barceloneta Proa a la Mar". El grup motor ha de disposar, però, d'alguna persona que sigui dinamitzadora/coordinadora i que pugui facilitar el treball tècnic al llarg d'un període d' al menys 18 a 24 mesos per tal que aquest grup motor acabi consolidant un projecte i una estratègia d'actuació[16]. No serà fins llavors que caldria començar a facilitar finançament regular al projecte[17], en la fase prèvia, el finançament pot ser puntual per començar a realitzar activitats i actuacions concretes que permetin obtenir resultats a curt termini que encoratgin la població i els promotors.

  B. **Exposició d'idees clau i estratègiques en assemblea veïnal.** Ha estat així en el cas del Poblenou, i en el cas de Barceloneta s'ha fet un procés participatiu en espai públic i en un equipament del barri per abordar propostes i eixos socio-econòmics a potenciar en el barri.

  C. **Constitució de comissions de treball temàtiques o per eixos estratègics.** És el cas del Poblenou, on es van definir des del principi 4 comissions de treball, malgrat que ara funciona solament un espai, que és el d'activitats, nogensmenys la comissió d'urbanisme es reuneix puntualment, així com també ho fa puntualment la d'organització. En el cas de La Barceloneta és ara, després de més d'un any de funcionament i per facilitar molt més la participació veïnal que s'estan creant certes comissions temàtiques i de treball: comissió d'economia solidària, comissió d'impuls del comerç local, comissió d'impuls d'un turisme respectuós amb el barri, comissió per potenciar activitats relacionades amb el mar.

  D. **Mapeig i detecció de potencials territorials:** és el cas de l'Eix Pere IV, on a partir del treball de les urbanistes de Destiempo Urbano s'està realitzant aquest mapeig i identificació d'espais buits, oberts i tancats, així com, identificant els propietaris per encetar potencials negociacions en favor d'un ús comunitari d'aquests

  E. **Definició d'estratègies d'intervenció en plenari**, prèviament les comissions específiques han treballat aquestes estratègies.

  F. Dinamització i intervenció en el territori[18], a partir del **foment de la participació activa veïnal.**

  G. **Negociació i incorporació de l'Administració pública** en el procés constitutiu de l'estructura organitzativa que ha de dinamitzar el procés i les activitats derivades L'Administració pública ha d'aportar finançament[19].

  H. **Negociació i incorporació d'agents socials privats i diversos:** empreses amb voluntat social i amb especial interès en potenciar l'ocupació i l'economia local, petit comerç del barri[20], agents privats que poden o volen invertir en economia real i no especulativa.

  I. **Recerca de finançaments diversos** que acceptin i respectin les estratègies definides.

---

16 Es tracta de què la persona dinamitzadora tingui una dedicació professional al projecte de menys de mitja jornada, per tant seria interessant que aquesta dinamització estigui assegurada per una professional que ja estigui contractada bé per a la dinamització d'un pla comunitari, o per a un equipament del barri, o contractada per a tasques comunitàries generals i que pugui dedicar aquest temps al projecte en qüestió.

17 Aquest finançament haurà de ser de l'Administració pública o bé d'actors financers vinculats al cooperativisme.

18 Això s'està fent de moltes i variades formes tant al Poblenou com a La Barceloneta, més endavant es recullen un conjunt d'eines pròpies d'aquesta metodologia que s'han anat experimentant i posant en pràctica en ambdós barris.

19 Cada una de les dues dinàmiques analitzades segueix un ritme diferent al respecte. En ambdós barris s'estan negociant diversos temes amb l'administració pública local des de bon principi: en el cas del Poblenou, revisió del plantejament urbanístic, suport a la iniciativa de Biciclot per tal de tenir un espai a l'Eix Pere IV a Can Picó, negociació per realitzar activitats concretes en espais del barri, diàleg permanent amb el Districte; en el cas de La Barceloneta, també és així, amb els referents del Districte i de Barcelona Activa; sol.licituds de suport econòmic a propostes i mecanismes d'intervenció en el territori concrets: PIOL (punt d'informació ocupacional i laboral) sorgit de la Taula d'ocupació del barri, i integrat ara en Barceloneta Proa a la Mar; negociació amb els agents de l'administració pública per tal que acceptin la proposta integral i dispositius de treball al barri proposats per les entitats que conformen la plataforma.

20 En el cas de La Barceloneta l'Associació de Comerciants del barri, el Consorci El Far, La Fàbrica del Sol, Cooperativa DC, Espai del Mar; en el cas del Poblenou, la implicació diguem-ne, privada, no és tan evident, si hi ha entitats com ja s'ha esmentat que hi col.laboren, però el teixit comercial i/o empresarial no està tan present, tot i que s'han implicat petits comerços deixant-se pintar les persianes de les botigues a partir de la iniciativa de Rebobinart: "dóna la cara per la teva ciutat"

- **Interculturalitat, clau de volta de la metodologia d'intervenció:**
  La interculturalitat forma part intrínseca d'una metodologia de dinamització comunitària entesa com a procés de diàleg, escolta, atenció i permeabilitat respecte de la diversitat cultural encarnada en persones i col.lectius existents en aquells contextos i territoris on es pretengui desenvolupar aquestes accions.
  Per disposar d'una metodologia intercultural adaptada a un procés de desenvolupament local-social es proposen els següents criteris orientadors amb els que elaborar indicadors que permetin monitoritzar en clau intercultural el procés:
  - **Escolta i autorització a l'altre**, divers cultural, o divers humà; acceptació i validació del que l'altre cultural i divers humà ens proposa respecte a pràctiques, coneixements, cosmovisions, eines, organització política, pràctiques econòmiques, criteris de finançament[21], etc..
  - **Igualtat d'oportunitats** davant diferents reptes socials: l'ocupació, la creació, l'elaboració intel. lectual, la presència als espais públics.....
  - **Espais compartits i relacionals:** atenent la qualitat que es genera i es produeix en aquests espais respecte a la presència de diversitat i respecte de la seva inter-relació i inter-penetració.
  - **Homogeneïtat versus heterogeneïtat:** la presència de l'Estat nació des de fa dos segles aproximadament comporta un procés d'homogeneïtzació, i la seva adopció arreu del planeta comporta una agressió tremenda a la diversitat humana, cal doncs avançar a nivell territorial (local) per superar o contrarestar la raó d'estat (global) en aquest sentit.
  - **Institucionalitat:** el reconeixement explícit a nivell polític i institucional per part de les administracions públiques de l'Estat-nació (d'entrada aquelles que es donen a nivell local) envers els altres diversos, per tant reconeixement real i de debò de les propostes i pràctiques de l' associacionisme de base (divers), i de la seva capacitat i potencialitat per generar canvis institucionals i legislatius en el marc d'un corpus legislatiu i institucional de la societat de residència.
  - **Identitats permeables**, facilitar, impulsar, i orientar per construir identitats flexibles, obertes.... mal·leables...o bé, impulsar espais, contextos on les identitats no siguin quelcom inamovible i essencialista...
  - **Participació**, foment de la cultura de la participació; una participació adaptada, flexible, tenint en compte les característiques personals, col.lectives, del context... La participació són aprenentatges i no és quelcom inherent a les persones. És fonamental per construir contextos interculturals, més enllà de la coexistència i ús d'espais, de serveis, o d'habitatges...
  - **Complexitat dialèctica en la comprensió de les dinàmiques socials:** inter-relació, interdependència, mútua determinació entre classe social, cultura de referència, gènere/sexe, grup d'edats o grup social, procedència rural o urbana...
  - **Les cultures s'encarnen en les persones:** individus i col.lectivitats interactuen; les persones interpreten en contextos determinats el seu llegat i la seva tradició...llengües, expressions religioses, menjars, esperit festiu, actituds davant la vida i el món, etc.... És precís un reconeixement de tot això, un diàleg permanent i actiu...., una controvèrsia continua, i per tant una permanent conflictivitat ben portada i acceptada, sense derives violentes...

21 Per exemple, ja existeix a Catalunya una eina de finançament basada en criteris de la banca islàmica: Coophalal.

- **Eines de la metodologia i de llurs fases:**

Per a les fases **A, B, I C**, les eines poden ser:

» **Eines etnogràfiques i la immersió en el territori:** observació participant; entrevistes comprensives; i també tallers participatius, espais participatius, deliberatius i de consulta, tallers de diàleg constructiu i avaluatiu, cafè diàleg, DAFO.

Per a la fase **D**, l'eina podria ser:

» El **mapeig d'espais buits**. Mapeig participatiu, previ treball tècnic

Per a la fase **E**, les eines podrien ser:

» El **sociograma**, tallers deliberatius diversos, espais consultius, espais d'assessorament amb experts.

Per a la fase **F**, les eines podrien ser:

» **L'artivisme: art i dinamització comunitària[22];** art, creació i aprenentatge; teatre social i teatre de l'oprimit; documental social; documental-fórum;

» **accions participatives en places i espais emblemàtics** sobre qüestions concretes però significatives;

» **planificació participativa d'equipaments reivindicats** (tècnica linch);

» **activitats informatives i de difusió** a través de les xarxes socials i TICs diverses;

» **adaptació d'eines informàtiques a les necessitats específiques** d'un territori a partir de programaris lliures (linux i altres);

» **introducció en els barris de les potencialitats del SMART CITY** més com una eina en favor de l'economia local i social que no com a paradigma de la city globalitzada i especulativa[23].

És necessària una bona acció de divulgació i publicitació pública, àmplia difusió del projecte i de les seves intencions, així com la d'alguns dels seus resultats. Caldrà tenir una bona xarxa de contactes amb mitjans de comunicació per poder actuar en aquest sentit: roda de premsa, entrevistes amb mitjans etc.. Així mateix, disposar de medis de comunicació i difusió propis: web, xarxes socials, butlletí.....

La difusió del projecte i estratègia, i el treball amb mitjans de comunicació és fonamental per poder abordar amb èxit les fases següents: h i i.

Per a la fase **H**:

- Està resultant molt important la definició d'una **eina anomenada *Pacte Local per l'Ocupació* a La Barceloneta[24]** que, per primer cop, és una proposta que sorgeix del teixit veïnal d'un territori, i està incorporant agents socials diversos de l'entorn: empreses, comerços, entitats ciutadanes, partits polítics, institucions i administracions públiques, i potser també sindicats. No és un Pacte sorgit de les cúpules sindicals ni patronals. És una Pacte que fixa unes condicions i unes normes clares i transparents per fer possible una economia que potenciï el territori i llur població.

---

22 Es farà un assaig amb aquest instrument de dinamització en el marc de la Taula "Eix Pere IV". S'utilitzarà aquesta eina per formar i cohesionar el grup de persones que dinamitzen i lideren aquest procés. Es durà a terme entre l'Associació Voces con Sentidos i la Cooperativa DC. Es disposarà doncs d'una metodologia en aquest sentit.

23 En aquest sentit ja es disposa d'uns moduls formatius ideats per l'equip tècnic de la Cooperativa DC per impulsar aquestes dinàmiques SMART BARRIS intel·ligents.

24 Impulsat per *"Barceloneta Proa a la Mar"* i consensuat en una sessió participativa amb veïns/es del barri. Es mostra com una eina efectiva d'anar generant consens i adhesions a u projecte que promou el desenvolupament local i social.

D) LES FUNCIONS TÈCNIQUES DE L'EQUIP DINAMITZADOR:

Els agents, voluntaris i/o professionals, que dinamitzin aquests processos han de preveure al menys aquestes funcions a desenvolupar:

- Capacitació i suport dels diferents agents socials implicats en el procés que es posi en marxa.
- acilitar i pensar maneres per tal que la participació dels agents socials en els processos que es dinamitzin sigui real.
- Col·laborar i participar en l'elaboració dels diversos plans i accions, tot acompanyant i assessorant els agents socials i els tècnics implicats.
- Treballar amb les entitats socials i col·lectius socials per adequar els seus objectius a la realitat.
- Facilitar als agents socials, a través de tècniques diverses adaptades a cada cas concret, la seva expressió de necessitats i prioritats, així com la identificació de problemàtiques i dificultats.
- Aportar instruments per gestionar els conflictes, tot facilitant o construint espais de diàleg, de trobada i de relació, a partir de tècniques adaptades a cada cas concret.
- Provocar debats i reflexions, afavorir l'intercanvi i facilitar la negociació.
- Escoltar i trobar sortides, conjuntament amb la comunitat, a les problemàtiques que s'identifiquin amb les metodologies i tècniques de treball.
- Tenir especial cura de la participació dels sectors socials que pateixen més l'exclusió social, i que per tant tenen més dificultats d'expressar-se en reunions i espais de debat i treball.
- Acompanyar els processos participatius i comunitaris, col·laborant en la seva dinamització i en la generació de propostes, accions, projectes....

Aquests dinamitzadors comunitaris (agents professionals i militants comunitaris) és important que esdevinguin artesans de la participació i de l'acció comunitària. Així doncs, haurien de presentar les següents característiques:

- Intervenen temporalment en el territori, i en algun moment han de deixar aquesta implicació.
- La seva perspectiva d'intervenció incorpora una dimensió important d'educació popular i de transformació social[25]. Pretenen convertir les persones d'un territori en subjectes i actors de la seva ciutadania
- Tracten de fugir de les intervencions assistencials, així mateix, no veuen "usuaris", sinó que veuen i treballen amb subjectes i actors, i a l'hora generen i ajuden a crear "experts" del seu procés les persones actives que s'hi impliquen. Entenen els serveis públics en la seva funció redistributiva.
- Conceben el mètode aquí exposat, i les eines establertes com quelcom que ha d'adaptar-se als processos i a les experiències que sorgeixin en cada context territorial concret i a llurs actors, i per tant han d'evolucionar d'una manera artesanal i reflexiva, en diàleg i a partir d'una recerca constant respecte del context i del procés.
- Entre d'altres coses, aquests dinamitzadors no solament "volen investigar per conèixer, o conèixer per actuar, sinó també, i sobretot, per promoure el canvi social, construint així ciutadania."[26]
- Aquests dinamitzadors, constantment, plantegen reflexions i preguntes sobre la seva intervenció, i les maneres de millorar-la.[27]

---

25 La idea de "transformació social" no comporta necessàriament grans i radicals canvis, sinó una voluntat transformativa, en aquest sentit, fins i tot canviar rutines de professionals i tècnics és una transformació social, per posar un exemple de mínims.

26 Citat a "Parlem-ne. Intervenció socioantropològica i conflictes....."

27 Les artisans de la participation: une forme d'empowerment des pauvres. Ver Carrel, Marion.

5 CONCLUSIONS

La metodologia i l'estratègia dels RQ i RT adaptada a la realitat catalana, a partir de l'anàlisi dels dos casos empírics esmentats, haurà de combinar de forma molt clara la implicació i treball conjunt entre agents socials sense ànim de lucre, entitats socials diverses, entitats d'economia solidària i cooperativa, administracions locals, governs regionals i govern central de l'Estat.

En qualsevol cas, un plantejament de desenvolupament local en clau de millorar realment les condicions substancials de la situació laboral i ocupacional dels veïns/es d'un territori afectat per un atur i unes condicions socio-econòmiques adverses, ha de saber construir una proposta des de les entitats socials que són xarxa constitutiva de l'entramat social. Les mesures laborals, ocupacionals i socio-econòmiques no poden anar dissociades de les mesures de dinamització i mediació comunitàries, que són constitutives d'un projecte real i creïble per facilitar la participació com a eina de construcció d'una societat amb un projecte democràtic, on la ciutadania no solament sigui activa sinó també co-responsable. Els instruments d'intervenció han d'estar vertebrats intrínsecament amb les dinàmiques locals, no poden ser instruments estandarditzats i col·locats en els territoris com a eines homogeneïtzadores de provada i suposada "eficàcia".

Les propostes de dinamització econòmica per generar ocupació sorgides en els diferents programes electorals del 2015: rehabilitació d'habitatges, rehabilitació d'habitatges en clau de sostenibilitat energètica, utilització d'energies renovables (eòlica i solar majorment..), per a ser realment efectives i concentrar el seu potencial han de partir de les potencialitats que ofereix l'articulació d'empreses cooperatives amb iniciatives del teixit veïnal i associatiu, o amb iniciatives autogestionàries sorgides dels sectors més castigats per l'atur i l'exclusió socials. Així doncs, trobem les associacions d'aturats de més de 45 anys, que ja han organitzat un Primer Congrés d'aturats de més de 45 anys...., i altres experiències arreu dels territoris del país.

El Govern de la Generalitat de Catalunya, o bé un Ajuntament potent com el de Barcelona, en qualsevol cas, haurien de jugar un paper clau i estratègic en l'impuls d'una mesura com la que s'acaba d'exposar, sobretot perquè hauria de ser aquesta una mesura articulada dins el que seria una estratègia diversificada de propostes d' innovació social i econòmica per combatre l'atur, les desigualtats socials i l'exclusió social.
Aquest aparent rol "de motor des de dalt", hauria de tenir però una base sòlida, és a dir, les propostes i iniciatives haurien de construir-se des dels barris i municipis, a partir de la dinàmica organitzativa i participativa específica endegada la major part de vegades per entitats i associacions del territori[28], amb un suport clar i net dels equips dels governs municipals respectius . En aquest sentit, no es tracta tant de fer una nova Llei de Barris i aplicar-la des de dalt, sinó de crear les condicions per reeditar (o inventar una altra que tingui paral.lelismes) transformada aquesta proposta, i deixar que realment siguin les entitats socials de barri, iniciatives cooperatives de barri, de plataformes veïnals, Xarxa d'economia solidària etc... que aixequin i sostinguin aquesta tipologia de propostes[29].

---

28 Ara per ara són iniciatives sense pràcticament recursos a l'abast, i amb una certa equidistància de les administracions públiques que les observen i se les miren amb certa desconfiança política. Per suposat són iniciatives que en el seu sentit profund no estan en la línia habitual de la cultura política hegemònica del país, i amb la que acostuma a treballar l'administració pública catalana, per la qual cosa caldrà, en algun moment, un ajustament, un diàleg i uns acords, així com una voluntat clara i expresa des de l'administració pública de reconeixement d'aquests tipus d'experiències i iniciatives.

29 Important tenir com a referència la proposta elaborada per la XES (Xarxa d'economia Solidària): 14 mesures per impulsar economia social. Es pot trobar aquí.

6 BIBLIOGRAFIA

» Aramburu, Míkel, ***Criterios para la evaluación de buenas prácticas locales sobre convivencia en el ámbito de la inmigración***. Barcelona. Fundació Carles Pi i Sunyer. 2007

» Carrel, Marion, ***Faire participer les habitants? Citoyenneté et pouvoir d'agir dans les quartiers populaires***. Ens Éditions. Lyon 2013.

» De la Haba, Juan; Santamaría, Enrique; Yufra, Laura C, Parlem-ne. ***Intervenció socioantropològica i conflictes relacionats amb llocs de culte***. Pol·len Edicions i ICA. Barcelona 2014.

» Estivill, Jordi, ***Inserción, economia social y desarrollo territorial en Francia***.

» Gimenez, Carlos, ***Planteamiento multifactorial para la mediación e intervención en contextos multiculturales. Una propuesta metodológica de superación del culturalismo, en La inmigración en España: contextos y alternativas***. Volumen II. Actas del III Congreso sobre la inmigración en España. Laboratorio de Estudios Interculturales, Granada 2002.

» Gimenez, Carlos, ***Convivencia: Conceptualización y sugerencias para la praxis***, en *Puntos de Vista. Cuadernos del Observatorio de las Migraciones y la Convivencia Intercultural de la Ciudad de Madrid*. pp. 7-32, Madrid 2005.

» Harvey, D. ***Ciudades rebeldes. Del derecho a la ciudad a la revolución urbana***. Akal. Madrid 2012.

» Hernando, Elia, ***Proyecto: Taula Eix Pere IV***. Barcelona 2015. Informe inèdit i sense publicar. Barcelona.

» Laville, Jean-Louis, ***Asociarse para el bie¡n común***. Icària-Antrazyt. Barcelona 2015.

» Martí Costa, M. & Dalmau Torvà, M., 2013. ***Can Batllo: Sustaining an insurgent urbanism. Planning Theory & Practice***, 12.14(4).

» Miró, Iván. ***Ciutats cooperatives versus smarts cities***. En *catalunyaplural.cat*

» Miró, Iván. ***Genealogia de les ciutats cooperatives***. En *catalunyaplural.cat*

» Navarro Cantero, Josep Mª, ***A propòsit dels Régies Quartiers francesos: idees per a una proposta adaptada***. Barcelona, gener 2015, inèdit. (publicada en versió resumida en http://www.novabarcelona.cat/)

» Navarro Cantero, Josep Mª, ***Promoció del desenvolupament local i comunitari en un barri popular de Barcelona a partir de la promoció de l'economia social i solidària.*** Barcelona 2014, inèdit.

» Riera, Carles, ***Serveis Socials, acció comunitària i participació ciutadana: un nou marc per a la inclusió. Nous escenaris, reptes, estratègia i metodologia***. *Papers d'Acció Social* número 10, Departament d'Acció Social i Ciutadania. Generalitat de Catalunya.

» Zegrí, Mercè, ***Mediación y conflictos urbanos***. Editorial Icaria, Barcelona 2014.

Edició:

LA FÀBRIC@

Text: Josep Mª Navarro Cantero
Supervisió: Mercè Zegrí Boada

Disseny i maquetació: Arianna Vindici

Barcelona, maig 2015